

Urbanonymum - základní definice

V onomastice různě vykládaný termín, zpravidla vlastní jména sídelních i nesídelních objektů ležících na katastru (podle jiného mínění jen v historickém jádru) města: (a) městských obvodů, čtvrtí, urbanistických obvodů, sídlišť; (b) náměstí, ulic a jiných veřejných prostranství; (c) mostů, podchodů, fontán, památníků, soch. Někdy se k urbanonymům řadí též vlastní jména (d) významných budov sídelního i nesídelního charakteru, částí městských opevnění apod.; (e) významných místností a sálů; (f) tratí, stanic a zastávek (železničních, autobusových atd.). Do urbanonymie nebývají zařazována hydronyma (Vltava) ani oronyma (Červený kopec), pokud nepojmenovávají nějaký specifický prvek městské reality. – Urbanonymie je tedy specifická třída toponym, která představuje průnik oikonymického a anoikonymického systému (...) a pojmenovává sídelní i nesídelní objekty vnitroměstských reálií (...).

(Heslo *Urbanonymum* v Encyklopedický slovník češtiny, eds.: P. Karlík, M. Nekula, J. Pleskalová, Praha 2002, s. 506), nově v NESČ.

Termíny *urbanonymum*, *urbanonymie* nemají v české ani slovanské onomastice dlouhou tradici. Nebyly zahrnuty ani do Základní soustavy a terminologie slovanské onomastiky, která vyšla jako příloha Zpravodaje Místopisné komise ČSAV v r. 1973 (ani v jeho druhém, upraveném vydání v r. 1983). Proto bylo velmi důležitým počinem, když byl v roce 1986 uspořádán 2. celostátní onomastický seminář (tehdy ještě československý) s názvem Onomastika a škola na téma urbanonymie. (Z jednání na semináři vyšel sborník s názvem *Urbanonymia. Onomastika a škola II*. Bratislava 1988; red. P. Žigo. V roce 1996 vyšel druhý sborník *Urbanonymá v kontexte histórie a súčasnosti*. 1996; sest. P. Odaloš, M. Majtán.). Z tohoto důvodu není tematika urbanonym natolik široce zpracována, resp. existuje řada materiálových článků zpracovávajících urbanonymii konkrétního města. Další skupinu publikací představují knížky populárně naučného rázu, které např. pro Brno vydává Milena Flodrová, pro Prahu potom existuje *Pražský uličník*.

Nejvýstižnější definici urbanonym a urbanonymie přináší NESČ (viz výše).

Urbanonyma jako málokterý druh vlastních jmen obsahují a demonstrují společenské, ideologické, politické a kulturní aspekty. Děje se tak prostřednictvím motivace jmen. Nositelem těchto aspektů jsou především jména ulic a sídlišť, ale také vlastní názvy továren, institucí, společenských zařízení. Urbanonymie je také odrazem historického vývoje daného města.

Během historického vývoje dochází v urbanonymii k následujícím **změnám**:

1. Zaniknou některé objekty (bez vlastního jména) a památka na ně zůstane uchována v urbanonymii. Příkladem je brněnská ulice *Koliště*, jejíž název vznikl z apel. *koliště* „vojenské cvičiště, hradby“, a připomíná místo, kde se „kolilo“, tedy zápasilo v těsné blízkosti starých městských hradeb.
2. Zaniknou onymické objekty (které mají vlastní jméno) a jejich jména dále žijí v urbanonymech. Příkladem je brněnská ulice *Maničky* v Žabovřeskách upomínající na zaniklou ves *Manice*, která je v těchto místech připomínána již ve 14. stol.
3. Objekt zůstane zachován, ale zanikne původní proprium (např. zaniklá jména lékáren – dnes znovu obnovovány).

- Objekt je zachován, avšak mění se jeho názvy. Příkladem je nynější brněnská ulice *Masarykova*, která jen během 20. století změnila název hned 8 x (od r. 1905 nesla názvy *Ferdinandgasse* a *Bahnhofplatz* (*Ferdinandova* a *Nádražní náměstí*), od r. 1918 *Masarykova* (*Masarykstrasse*), od r. 1939 *Hermann-Göring-Strasse* – *třída Hermanna Göringa*, od r. 1945 *Masarykova*, od r. 1955 *třída Vítězství*, od r. 1968 *Masarykova*, od r. 1970 *třída Vítězství*, od r. 1989 do současnosti *Masarykova*).
- Vznikají nové objekty, které kdysi jména dostávaly, avšak dnes zůstávají nepojmenovány (např. názvy domů podle domovních znamení).

Co se týče **motivace pojmenování** ulic a městských prostranství, názvy ulic byly tvořeny od středověku prakticky až do 19. století především podle polohy a směru, podle národnosti nebo podle řemeslné příslušnosti obyvatelstva, podle významné budovy nebo jiných objektů v okolí. Uplatnění těchto motivů v urbanonymii je možno ukázat na poměrně dobře zpracovaných uličních názvech města Brna.

- Pojmenování podle polohy či směru, také podle určitých objektů v ulici nebo v její blízkosti se nacházejících: *Bašty* – ulice pojmenována podle polohy v místech bývalých městských hradeb s baštami; *Dominikánská* – pojmenována podle dominikánského kláštera, založeného kolem 1228 a zrušeného 1784, jehož refektář (klášterní jídelna) sloužil až do 80. let 16. století jako místo zemských sněmů a soudů moravské šlechty. Ve 13. stol. se pro tuto ulici užívalo názvu *Platea Brunensis* (*platea* „třída, ulice, širší prostranství“; *Brunensis* „brněnský“), v 15. stol. *Ex opposito s. Michaeli* („proti sv. Michalu“), v 16. stol. *Fischmarkt-gasse*, v 17. století *Untere (dolní) Brünner Gasse*, začátkem 19. století přejmenována na *Hintere (zadní) Brünner Gasse*. Podobně ul. *Františkánská* je pojmenována podle přilehlého kláštera františkánů, který byl založen roku 1645 a zrušen roku 1786, *Jakubské náměstí* podle polohy u kostela sv. Jakuba, *Josefská* podle kostela sv. Josefa (dnes patří řeckokatolické církvi a rekonstruuje se, normálně je zavřený, přístupný při zvláštních akcích – např. během Noci kostelů). Jinou motivaci avšak také podle objektu v blízkosti má název *Kamenná* – podle polohy poblíž někdejšího kamenolomu. Podle polohy za radnicí byla pojmenována ve 14. stol. ulice *Hinter dem Rathaus, retro Consistorium, Za radnicí* (dnes *Mečová*), dnešní *Minoritská* nesla ve 14. stol. název *versus fratres Minores (proti Menším bratřím)* podle areálu minoritského kláštera s kostelem, založeného kolem roku 1230, dnešní *Olomoucká* nesla v 18. stol. název *Olmützer Gasse* podle směru komunikace na Olomouc, *Starobrněnská* nesla ve 13. stol. název *platea Antiquae Brunnae* podle směru ulice na Staré Brno.
- Podle řemesel nebo činností, která se provozovala v ulici či jejím okolí, jsou pojmenovány např. brněnské ulice *Barvířská* podle své polohy v blízkosti textilních barvíren, *Bělidla* podle polohy v místech staré lokality pro bělení plátna, *Masná* podle blízkosti městských jatek, výseku a zpracovávání masa. Dnešní ulice *Marešova* nesla ve 14. stol. název *platea Pectinatorum (Hřebenářská)* podle středověkých hřebenářů.
- Podle převažující národnosti obyvatel zde žijících je pojmenována např. ulice *Česká* – probíhal zde český kulturní život kolem knihkupectví Joži Barviče a redakce Lidových novin, které zde sídlily; jako *Böhmergasse* (15. st.) či dříve *platea Bohemorum* (14. st.) byla označována dnešní *Josefská*, a sice podle slovanských osadníků této původní staré cesty.
- Podle vzhledu nebo charakteristických znaků ulice je pojmenována např. ulice *Kozí*, už ve 14. stol. označována jako *Gaisgasse* (Gais = nářečně „koza“) či *platea Caprarum*, pojmenovávala malou a úzkou vedlejší komunikační spojku mezi ulicemi.

(chudí lidé neměli krávu, ale jen kozu) - ve 14. stol., dnešní ulice *Jircháře* nesla v pol. 15. stol. název *Froschgassel* či *Froschlacken* podle mokřadlového charakteru okolí u Svratky a jejích náhonů (Frosch = žába).

5. Pojmenování ulic či prostranství podle toho, co se v nich prodávalo, např. na dnešním *Kapucínském nám.* se ve středověku prodávalo dřevěné uhlí (*Uhelný trh, forum Carbonum, Kohlmarkt*), na dnešním *Dominikánském nám.* se dříve prodávaly ryby, později i drůbež (ve 14. stol. zváno *forum Piscium*), *Obilní trh* nese odkaz na svou dřívější funkci i dnes.

Teprve od 18. století se začala prosazovat tendence pojmenovávat ulice či veřejná prostranství a náměstí podle významných osobností, míst či událostí. Svou podstatou orientační názvy se začaly doplňovat a nahrazovat tzv. dedikačními názvy. V současné době řídí ve větších městech tvorbu a úpravy uličních názvů názvoslovné komise.

Ze srovnání urbanonymie různých měst vyplývá, že historické jádro urbanonymie mají všechna města motivačně stejné - je to dáno shodou či podobností kulturního a ekonomického rázu měst, jemuž v zásadě odpovídá společný fond motivací (viz výše). Diference jsou spjaty až s postupným rozšiřováním městského prostoru a jeho ekonomickou specifikací, souvisejí s růstem nebo úpadkem jeho významu. Krajní pól a zcela specifickou skupinu představují nové ulice vznikající v nově budovaných tzv. „satelitních“ městečkách, sídlištích či městských aglomeracích, mnohdy budovaných na bývalé zemědělské půdě na „zelené louce“. Jejich urbanonymie totiž vzniká plánovaně, uměle, oficiální cestou. I zde může vzniknout urbanonymické jádro, jestliže jsou však názvy řazeny tak, že tvoří nějaký motivický celek nebo jestliže existuje mezi názvem sídliště a jeho uličními názvy motivační spojitost. Dnešní onymické dění v urbanonymii se tedy přesouvá na okraj měst, do sídlišť a připojených obcí, do míst nové výstavby a i zde platí při pojmenování určitá pravidla.

Poválečné Brno prošlo řadou závažných změn politických, společenských, hospodářských a administrativních a tyto změny se do značné míry promítly do názvů ulic. V první řadě to byl nárůst názvů dedikačních, které byly z velké části poplatné době a s každou politickou změnou se měnily rovněž ony (viz výše Masarykova, která během 20. století změnila název hned 8 x (od r. 1905 nesla názvy *Ferdinandgasse* a *Bahnhofplatz* (*Ferdinandova* a *Nádražní náměstí*), od r. 1918 *Masarykova* (*Masarykstrasse*), od r. 1939 *Hermann-Göring-Strasse* – *třída Hermanna Göringa*, od r. 1945 *Masarykova*, od r. 1955 *třída Vítězství*, od r. 1968 *Masarykova*, od r. 1970 *třída Vítězství*, od r. 1989 do současnosti *Masarykova*).

Ve 20. stol. byla k Brnu připojována řada do té doby samostatných obcí, pro něž tato změna znamenala nutnost přejmenovat řadu ulic, pro něž už v tu dobu v Brně název existoval – dvě ulice stejného jména v jednom městě existovat nemohou.

Až v době 1. sv. války zaznamenávají uliční názvy politicky motivované organizované přejmenování podle jmen členů panovnického rodu, vojevůdců a vysoké šlechty. Mělo se tak posílit vlastenecké cítění k Rakousko-Uhersku. Dalšími přejmenováními prošly brněnské ulice a náměstí po r. 1918, pak znovu v letech 1939-1942, v r. 1945-46, v r. 1950. V 60. a 70. letech šlo spíše o místní úpravy a o odstraňování duplicitních pojmenování v souvislosti s připojováním do té doby samostatných obcí a o pojmenování nových ulic v sídlištích. Poslední velké organizované přejmenování proběhlo po r. 1989 (změna ul. *Gottwaldova* → *Cejl*, *Rudé nám.* → *Moravské nám.*, *Leninova* → *Kounicova*, *tř. Říjnové revoluce* → *Milady Horákové*). Převažujícím motivem pojmenování ve 20. stol. jsou jména osob. Změny v tomto druhu pojmenování byly v průběhu 20. stol. jednak rázu politického, jednak byly vyvolány potřebou nahradit při připojování předměstských obcí k Brnu jména celostátního a světového významu (téměř v každé obci figuroval v názvech Hus, Masaryk,

Goethe nebo Marx) jmény místního významu, aby nedošlo k jejich opakování na předměstích a v centru (viz níže).

Nová poválečná pojmenování byla odvozena především od jmen členů odboje a zasloužilých členů KSČ, později podle jmen lidí, kterých si vážíme dnes (M. Horákové...). K jejich změnám došlo během dalších let jen v tom případě, jestliže se v dalších letech staly neúnosné (za totality se z obhájce vyklubal konfident, po r. 1989 jsme si nepřáli jména členů KSČ, tj. názvu typu Gottwaldova).

S naléhavou potřebou nových jmen sídlištních se objevuje také tendence **využívat starých pomístních jmen** a v jejich duchu tvořit jména nová. Pomístní jména představují jeden z důležitých zdrojů pro tvorbu uličních názvů. Předností uličních názvů utvořených na jejich základě je jejich poměrně značná stabilita, schopnost plnit spolehlivě onymické funkce (pojmenovací i identifikační), schopnost jednoznačně lokalizovat objekt, neboť uživatelé si takový objekt dávají do souvislosti s pozemkem, na kterém ulice vznikla. Tímto způsobem zůstává uchováno spojení jména i místa nadále, i když došlo ke kvalitativní změně pojmenovaného objektu (pole *Lavičky* > ulice *Lavičky*). Často tyto názvy blíže charakterizují ulici a její okolí, názvy deanoikonymického původu pak tedy vystihují celkový ráz místa. Naopak uliční názvy dedikační odrážejí myšlení a společenské poměry konkrétní doby, a proto bývají často měněny.

V závislosti na poloze ulice v rámci města lze pozorovat rozdílné využití anoikonymie při volbě uličních názvů:

V centru města zůstala uchována PJ jen v malých a méně významných ulicích, zatímco hlavní a důležité ulice nesou názvy dedikační, popř. tradiční názvy vyjadřující řemeslnickou nebo národnostní příslušnost (v Brně *Česká*). Např. na katastrálním území Brno-město je zhruba jen desetina uličních názvů tvořena pod vlivem anoikonym.

Pro ostatní katastrální území platí zásada: Čím později byla okrajovější místní část k městu připojena, tím více uličních názvů z pomístních jmen se v ní vyskytuje. Hojněji se vyskytují jména vyjadřující charakter nebo polohu ulice, a to formou substantivizovaného adjektiva, případně spojením adjektivum + substantivum. Uvedená forma však není vyloučena ani pro PJ, takže nelze vždy na první pohled přesně stanovit jejich deanoikonymický nebo deapelativní původ.

Na okrajích měst je situace odlišná. Návoslovné komise zde stály a stojí před úkolem pojmenovat ulice nově vybudované, popř. přejmenovat ulice původně samostatných vsí, neboť některé uliční názvy se příliš často na našem území opakují (*Nerudova, Havlíčkova, Hřbitovní, Polní*...). V takových případech bývají dávána jednak nová jména dedikační, jednak původní pomístní jména (jsou typická především pro obce, které byly připojeny k městu). Např. do r. 1971 byla v Žebětíně ulice *Nová*. Po připojení obce k Brnu musela být ulice přejmenována, protože *Nová ulice* už v Brně existovala. Z těchto důvodů byla nazvána původním pomístním jménem pozemku, na němž byla kdysi ulice vybudována (*Drdy*). Předností takové volby je skutečnost, že se jména rychle vžijí a bez potíží plní onymické funkce.

Způsob tvoření uličních názvů z pomístních jmen:

- Do funkce uličního názvu bylo přežato PJ beze změny: *Čtvery hony, Díly, Klíny, Klobouček, Luka* (vše brněnské ulice).
- Uliční názvy se utvořily na základě pojmenovacího motivu tamního pomístního jména, ale jsou utvořeny jinak (např. pomístní jméno *U hřbitova* > ulice *Hřbitovní*, pomístní jméno *V úzkých* > ulice *Těsná*, pomístní jméno *Pod Kamenným vrchem* > ulice *Úpatní*).
- Přejmenování oblast tvoření uličních názvů představuje tvoření podle rysů společných pomístních jménům i jménům ulic (typ *Bratislavská* - tj. kam vede, ulice na brněnském sídlišti *Vinohrady*).

Z morfologického hlediska převládá v uličním názvosloví tvar substantivizovaného adjektiva. V Brně takových názvů bylo v 80. letech 20. století téměř tři čtvrtiny ze všech uličních názvů. Zbytek připadá na typy ostatní.

Které slootovorné typy urbanonym jsou vhodné v komunikaci?

Ne všechny typy urbanonym z hlediska způsobu utvoření jsou stejně vhodné při běžné komunikaci. Některé působí dokonce potíže. Urbanonyma většinou využíváme v odpovědích, v nichž někoho informujeme, kde bydlíme, kam jdeme, kde jsme, kde se něco nachází. Vlastností této informace či odpovědi by měla být jasná orientace, věcná správnost jména, jeho jazyková správnost a stručnost.

V oficiální komunikaci, která vyžaduje užití celých názvů, vyhovují typy všechny. Bydlí v ulici *Karla Tomana*, Jde navštívit přítele do ulice *V kopečku*, Na *Masarykově náměstí* byla mohutná manifestace, poliklinika je v ulici *bratří Štefanů*... Ale neoficiální komunikace, realizovaná vesměs běžně mluveným jazykem, zdůrazňuje a často i nadřazuje prvek stručnosti a z tohoto hlediska už nejsou všechny typy uličních názvů stejně vhodné. Mluvíme-li o stručnosti, budou jí více vyhovovat jména jednoslovná než víceslovná. O tom svědčí fakt, že v neoficiální komunikaci si lidé jména zkracují na tu nejdůležitější část, na níž je těžiště plnění onymických funkcí. Např. místo *třída Edvarda Beneše* > *Benešova*. Požadavku stručnosti, aniž porušíme další zásady, nejvíce vyhovují jména obsahující adjektiva, a to proto, že můžeme vypustit pojmenování objektu (jméno druhové): *Bydlím v Mánesově*. U typů jiných je to horší: *Bydlím v Karla Tomana*. Podobné problémy činí jména s předložkou. U obecně rozšířených jmen nevádí elipsa (vypuštění) předložky: *Šel z Můstku na Příkopy* (pražské ulice *Na můstku*, *Na příkopech*), ale většinou to nejde. Nelze např. zkrátit: *Šel od Dřevony* (ulice *U Dřevony*) k *Háječku* (ulice *U háječku*). Při skloňování běžných předložkových jmen se narušuje identifikační funkce a jednoznačná lokalizace. Nejhuře se v komunikaci chovají jména typů *třída Politických vězňů*, *náměstí Obránců míru* atd., která v zásadě nelze skloňovat.

Zdroj: B. Dejmek, Vhodnost jednotlivých slootovorných typů urbanonym v komunikaci (OZ 1991–1992, s. 12n.)

Touto otázkou se podrobněji zabývá i Ivan Lutterer: *Názvy pražských ulic z hlediska praxe*. In: *Urbanonymia*, Bratislava 1988, s. 125–128:

Primární funkce uličních názvů je ryze praktická: identifikovat jednotlivá veřejně přístupná místa uvnitř města a usnadňovat tak orientaci ve spleti městské zástavby. Čím lidnatější je město a čím členitější je síť jeho ulic a veřejných prostranství, tím je v něm orientace obtížnější. To klade i větší nároky na samu tvorbu urbanonym. Ta v podstatě do poloviny 19. století vznikala „spontánně zdola“, tj. v lidovém úzu místních obyvatelů. Např. soustavněji a na odbornější úrovni se pojmenováním městských komunikací začal zabývat r. 1868 pražský magistrát. Do r. 1989 byl urbanonymickou agendou pověřen odbor vnitřních věcí městských národních výborů (MNVP). A dnes je rovněž v rukou představitelů města, kteří si na poradu přibírají odborníky z řad urbanistů, historiků, lingvistů.

Potřeby přejmenovat ulice, náměstí apod. stejně nazvané, nebo nově vzniklé se objevují neustále. Je však třeba k těmto zákrokům přistupovat uvážlivě, protože změny uličních názvů představují nejen finanční ztráty (výměna tabulek, razítek, změn bydliště apod.), ale i ztrátu důvěry v plány a telefonní seznamy apod. Chyby v minulosti: ukvapený a ne dost přísný výběr kandidátů na jména ulic (z partyzána se vyklubal kolaborant..., z komunisty se stal

vyškrtnutý). Některá jména jsou zase odsouzena k živoření (nebo spíše byla v době minulé) proto, že nepřihlížejí k potřebám mluveného jazyka. Např. jak budou v běžné komunikaci, která tíhne k jednoslovnosti, fungovat jména typu *náměstí Mezinárodního dne dětí (MDD* nebo *Děckáč?*), *ulice Jednotného zemědělského družstva (JZD* nebo *Jezedačka*), *ulice českého Červeného kříže (ČČK, Křížová, Červená?)*, *třída Osvobozených politických vězňů* a další jistě můžete přidat. Zde platí: méně slov by bylo více.

Praktický pohled na jednotné tematické systémy uličních názvů (příklady z okraje Prahy před 1989): Málo praktický je systém založený na motivaci podle světových stran s číselným kódem: *Severní I-IX, Severovýchodní I-VI, Severozápadní I-VI* atd. Tento systém selhal proto, že se číslice pamatují hůře než slova a že i námětově je nevýrazný. Omezení na základní světové strany a jejich kombinace působí monotónně a způsobuje nespočet omylů. Ukazuje se jako nevhodnější pro menší celky (sídlíště) volit menší tematické celky vhodně motivované.

Historie pojmenování brněnských ulic a náměstí

Názvy ulic v Brně se objevují už v 2. polovině 13. století a až do 1. poloviny 19. století jsou především orientační pomůckou. Proto i samotný název vystihuje polohu (*Za sv. Jakubem, Dolní Panská, Přední Radnická*), charakter (*Židovská, Kozí, Psí, Umrličí*), či směr ulice (*Starobrněnská, Měnínská*), příp. osídlení druhem řemeslníků (*Koblišná, Sedlářská, Zámečnická, Ševcovská*). Názvy byly jak latinské, tak německé a české. Po významné osobnosti (císaři Ferdinandu V.) byla v Brně ulice pojmenována vůbec poprvé v roce 1836 – *Ferdinandsgasse* (*Ferdinandova*).

Až do počátku 2. poloviny 19. století se úředně používaly názvy německé i české, poté až do roku 1918 toliko německé s možným – ale neoficiálním – překladem českým. Od poloviny 19. století docházelo už k stále častějšímu pojmenování ulic po osobnostech, což se považovalo za určitý výraz uznání zásluh oné osobnosti o město Brno v nejrůznějších oborech lidské činnosti.

V současné době se pojmenování brněnských ulic řídí platnými zákonnými předpisy. Návrhy od veřejnosti, institucí a organizací odborně zpracovává Pracovní skupina pro názvosloví města Brna (poradní orgán Rady města Brna), ta je po projednání se zastupitelstvy příslušných městských částí doporučí Odboru vnitřních věcí MMB předložit Radě města Brna a poté Zastupitelstvu města Brna ke konečnému schválení.

DŮLEŽITÉ je ovšem připomenout, že každé přejmenování ulice, či náměstí s sebou nese řadu komplikací pro občany i instituce, které v nich sídlí (zejména nutnost změny v úředních dokladech je nevíтанou nutností).

Zdroj: <http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=ulice>

K brněnskému uličnímu názvosloví viz zejména práce M. Flodrové, např.:

Flodrová, Milena – Galasovská, Blažena – Vodička, Jaroslav: *Seznam ulic města Brna s vývojem jejich pojmenování*. 2. opravené a doplněné vydání. Brno 1984

Literatura:

- David, Jaroslav: *Honorifikační motiv v české urbanonymii*. In: Smrdov, Brežněves a Rychlonožkova ulice. Kapitoly z moderní české toponymie. Praha 2011
- David, Jaroslav: *Honorifikace jako určující rys moderní urbanonymie*. In: Mnohotvárnost a specifická onomastika IV. česká onomastická konference : 15.-17. září 2009, Ostrava: sborník příspěvků, eds. J. David, M. Harvalík, M. Čornejová
- David, Jaroslav: *Vývoj uličního názvosloví města Havlíčkův Brod*. Sborník Havlíčkobrodské společnosti pro povznesení regionálně-historického povědomí, č. 2, Havlíčkův Brod 2002, s. 11-17
- Dejmek, Bohuslav: *Vhodnost jednotlivých slovtvorných typů urbanonym v komunikaci*. Onomastický zpravodaj 1991–1992, s. 12n.)
- *Encyklopedie dějin města Brno – ulice*: <http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=ulice>
- Flodrová, Milena – Galasovská, Blažena – Vodička, Jaroslav: *Seznam ulic města Brna s vývojem jejich pojmenování*. 2. opravené a doplněné vydání. Brno 1984
- Flodrová, Milena: *Brněnské ulice a vývoj jejich názvů od 13. století po dnešek*. Brno 1997
- Flodrová, Milena: *Názvy brněnských ulic, náměstí a jiných veřejných prostranství v proměnách času*. Brno 2009
- Pražský uličník (1997, 1998)
- Lutterer, Ivan: *Názvy pražských ulic z hlediska praxe*. In: Zborník prednášok z 2. celoštátneho onomastického seminára Modra-Piesky 8.-10. októbra 1986, Onomastika a škola, Zv. 2, Univerzita Komenského v Bratislave, Bratislava 1988, sest. P. Žigo, s. 125–128
- Majtán, Milan: *Z urbanonymie mesta Krupiny*. Slovenská reč, 44, 1979, s. 71-82
- Matúšová, NŘ 1989
- Sánka, Hugo: *Názvy brněnských ulic. Vnější okruh*. ZMK 7, č. 2, 1966, s. 84-94
- Tušková, Jana Marie: *Vývoj brněnských uličních názvů*. Český jazyk a literatura č. 4, roč. 60, 2009-2010, s. 164-168
- Vaculík, David: *Problematika urbanonymie*. In: Onomastika a škola 8. sborník příspěvků z Celostátního onomastického semináře s mezinárodní účastí, Hradec Králové 2008, s. 403-410
- sborníky z konferencí
 - *Urbanonymia*. Zborník prednášok z 2. celoštátneho onomastického seminára Modra-Piesky 8.-10. októbra 1986, Onomastika a škola, Zv. 2, Univerzita Komenského v Bratislave, Bratislava 1988, sest. P. Žigo
 - *Urbanonymá v kontexte histórie a súčasnosti*. 1996; sest. P. Odaloš, M. Majtán